

Ջերմուկն մեծ կայր, որ ժԳ ջաղացք կու բա-
 նեցնէր, գատ եւ որիչ միմիանց. եւ այլում
 տեղով ալ՝ մերձ Հուլուպոյ՝ տեսաք թագա-
 տորաց շինած մեծամեծ հաւուզնի եւ հուճու-
 145 րանի վիմաչէն, նման Պուրսայու խարբու-
 ճայից: Եւ Պօսնու մարդն ամէն պուլարնակ
 կու դրուցեն. եւ թէ երգվին այլ ինչ չի գի-
 տեն տաճկերէն բայց միայն զանունն Մահ-
 մատի. զի ասեն «Թաքօմի պօկայ, ի վիրա
 150 Մէհմէտաբայ», այս է «Ան աստուածն եւ հա-
 ւասն Մահմատի»: Եւ այլն:

Անտի եկաք երկու օր ու կէսն ի Քիլիս
 քաղաք, ի սինօրն Փոսնկաց, որ այս կողմն
 Տաճկաց է եւ միւսն Փոսնկաց. եւ միջովն
 155 անցանէր դեռ մի: Բայց ի ճանապարհին շատ
 վիշտ եւ նեղութիւն կրեցաք եւ աղբի աղբի
 տատապանք. այլ եւ ահ եւ դողում ի հարամ-
 կաց եւ յաւազակաց. եւ այնպէս դժուար էր,
 որ հինգ հարիւր, վեցհարիւր հոգի չէր չէր
 160 երթալ:

Եւ ելաք ի բարձր լեռ մի, որ խիտ
 բարձր եւ սիրվի էր. որ ոչ ձի եւ ոչ այլ
 գրաստ կարէր ելանել, այլ միայն ջորի-
 դուտր քար ու ապուած է եւ ոտնատեղ չկայ,
 165 այլ փայտէ աստիճանք է շինած եւ սանդուխք,
 ուստի ջորով հագիւ եւ մուտարով ելանին: Եւ
 այս Քիլիսու ատրաֆն հող բնաւ չտեսաք,
 այլ սաֆի քար, արտերն եւ էգինին պիւր
 դուտր քարեր են մանտր: Ապա սքանչելա-
 170 գործին Աստուծոյ հազար բերան փառք, որ
 այնպիսի քարան առանց հողոյ բոյսք եւ
 տունկք եւ այգիք լինին, որպէս եւ յերուսա-
 դէմն. զի եւ յերուսաղէմ այսպէս անջրգի է
 եւ քարուտ:

Եւ իբրեւ անցաք յայնկոյս գետոյն եւ
 եկաք ի Սիհիլիթ բերթն², ընդ առաջ եկին մեզ
 զինվորք. եւ մեք ինդացաք թէ զմեզ պատիւ
 տանին: Իսկ նոքա զմեզ տարան ի խան մի,
 որ կոչեն «Նագարեթ». եւ փակեալ զգրուես
 180 ի վերայ մեր՝ գնացին: Իսկ մեք զի զիւզուս
 նոցա ոչ գիտէաք եւ ոչ զերս իրացն, մնացաք
 անդ անմխիթար ի սուգ. եւ լայաք զօրն ի
 բուն: Եւ երիկունն հայեցեալ ընդ պատու-
 ճանն՝ տեսաք գրազում վաճառականս այլ եւ
 185 այլ քաղաքաց՝ Ստամպուլու, Անկուրու,
 Էտրնու, Ջուզու, եւ այլ գաւառաց, քրիստո-
 նեայք եւ անհաւատք. եւ խօսեցեալ ընդ

141 ջաղացք: — 141 բանէցնէր: — 168 էքիսին:

միմեանս՝ հարցաք թէ վասն է՞ որ այսպէս ար-
 գելին: Եւ ասին թէ այսպիսի սահմանք է
 նոցա, որ թէ թագաւորն ալ գայ Թուրքաց՝ 190
 պիտոք նազարէթ քաչէ: Չոր մեք լուեալ
 տրամութիւն մեծ եւ հոգք անհնարինք կալան
 զմեզ. մինչ զի խոովեցան ոսկերք եւ ցամա-
 քեցան լեզուք մեր, եւ տառապէաք որպէս ի
 բանտի եւ ի կապանս. զի ոչ ոք երեւէր մեզ 195
 եւ ոչ մեք ումեք. զի ի միմեանց խորչէաք:
 Եւ երկրորդ օրն բերին մեզ կվարտիանտի,
 որ է նազր, եւ ասին թէ սա զամենայն ինչ
 զոր կամիք՝ կատարէ եւ գնէ: Բայց մեք զլե-
 զուս նոցա ոչ գիտէաք եւ ոչ նա զմերն, այլ
 ձեռօք եւ իշմարով հասկցնէաք, որպէս համր:
 Եւ թէ կերակուր կամ եմիչ ուզէաք, ընդ պա-
 200 տուհանն տային մեզ. եւ մեք զգրամն ընկե-
 նուաք: Եւ ես տեսեալ զայս ամենայն աղէտս
 տարակուսանաց եւ անցից զոր եկին ի գլուխս
 205 մեր եւ հառաչմամբ ասի զողբս զայս.

Տէրն ազատէ ըզմեզ աստի
 Այս նազարէթ զարիպ երկրի.
 Ղաֆիլ անկաք մեք այս տեղի,
 Փորձանք եկաւ խիտ մեր գլխի: 210
 Այս նազարէթս որ է զընտան,
 Անմեղ մարդկանց արդէլարան,
 Չէ ի գրոց, ոչ Տեառն հրաման,
 Այլ յախմարաց եղեալ սահման:
 Այս նազարէթս իժ ու գազան,
 ոչ հաց ունի ոչ ջուր յինքեան.
 Ունի անդեղու կվարտիան,
 Մեծ մեծ մրժեհ եւ շատ լլան:
 Այս նազարէթս դժոխոց նման,
 Հալէ մաչէ դոսկերս մարդկան,
 220 Աստուած առնէ մեզի տարման,
 Մէկ մի ելնեմք սորա դրան:
 Կարօտեցաք տեսոյ մարդկան,
 Եւ կերակրոցըն զանազան,
 Եւ թէ կոչես զոք քեզ ի բան,
 225 Խորչին ի քէն եւ հեռանան:
 Մեծ սուգի կամք եւ տրամութեան,
 Տէրն փրկէ ի փորձութեան.
 Այս անողորմ մարդիքս որ կան,
 Բառսուն օր մեզ պահել տրվան: 230
 Աւա՛ղ թէ ոք ի աստ գայցէ,
 Եւ շատ գրամ հետ իւր չբերէ,
 Յայնժամ նա հալըն տեսցէ,
 Որ ոչ մահու, ոչ կենաց է:

188 միմիանս: — 196 ումէք զի միմիանց:

235 Աստուած առնէ մեզի տէրման,
 Հանէ զմեզ սորա դըրան,
 Երթանք տեսնունք ըզՓոսնկիստան,
 Պօղոս Պետրոսի գերեզման:

Եւ ամէն շաբաթ գային եւ զմեր հա-
 240 դուստն եւ փարթալն եւ զուճաչն քրքրէին,
 թախէին եւ սփռէին ի պարանս. եւ այնպէս
 կախ մնային մինչ իրիկուն, եւ սակաւ մի
 մխիթարէաք հետ Հայոց զըուցով հեռեւանց:
 Եւ ասէին մեզ թէ աղբ եւ աղբ է նազարէթն.
 245 ով մոմ ունի, սէկ, սախդիան եւ այլ այսպիսի
 որ թո՛ւլ չունենայ, քսան եւ հինգ օր կու
 պահէ. եւ թէ քէպայ կամ կաչի, սօֆ, թուլ
 250 արաթ լինի, քառսուն օր պիտի պահէ, եւ թէ
 տարի էաք. բայց վարդապետն ունէր քանի
 մն թօք սօֆ արմաղանցու, վասն այն արգե-
 լեցին զմեզ քառսուն օր: Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ, վա՛յ
 զիս: Բայց վարդապետն տրտնջէր եւ յոյժ
 255 կանար, սրտմտէր եւ յոգոց հանէր, ասելով
 թէ ազատ գուրով եւ անձնիշխան՝ եկաք մտաք
 իւրովի կամաւ ի նեղ զընտան:

Եւ իբրեւ կատարեցան աւուրքն սըղոյ
 քառսուն օր, հանին զմեզ ի դուրս: Մտեալ
 260 ի քաղաքն տեսաք փառաւոր եկեղեցիս եւ
 բարձր զանկաղատունս վիմաչէն, այլ եւ մե-
 շ ծամեծ զանկաղս, որ ի հնչէն զուարճանային

հոգիք ի քաղցր եւ համեղ ճայնէն. եւ խաչեր
 մեծամեծ ի վերայ եկեղեցեաց եւ զանկաղ-
 անից՝ ոսկէջրած: Եւ անդ այլ ոչ երեւէր տա-
 265 ճիկ կամ հրաման Թուրքաց, այլ բովանդակ
 քրիստոնէութիւն էր: Չայս ամենայն տեսալ
 ուրախացաք եւ բերկրեալ ցնծացաք հոգով
 եւ մարմնով, մինչ զի մոռացաք զամենայն
 նեղութիւն եւ զաանջանս, եւ զգժուարու-
 270 թիւն ճանապարհին, այլ եւ նազարէթին. զոր
 այսուհետեւ բարձաւ իշխանութիւն եւ զօրու-
 թիւն Տաճկաց եւ թագաւորեաց Քրիստոս
 քրիստոնէիւք: Եւ քաղաքս էր սքէլէ եւ ծո-
 վահայեաց. եւ շուրջ զնովաւ էին այգիք եւ
 275 թղենիք:

Եւ կացաք անդ մինչեւ եկին զատրղայք
 վէնէտիկու զի եւ ի վերայ ծովուն այն կային
 հարամիք. եւ իրեք օրն հասաք յատա մի
 280 ԶԱՏՐԱՅ անուն. եւ մտեալ յինքն տեսաք
 պայծառ եկեղեցիս, վանորայս եւ եպիսկոպո-
 սարանս՝ գեղեցիկ վիմօք եւ աշտարակօք չի-
 նեալ. այլ եւ զանառիկ բերթն եւ զպարիսպ
 քաղաքին, որ էր թիկնապահ:

Եւ անտի ելեալ բազում քաղաքաւ եւ քն-
 285 զղեկօք, բերթուսօք եւ վանորայիւք ի վայե-
 լուչ տեղիս. զորս ոչ գրեցի մի ըստ միտջէ:

(Շարունակելի:): Հրատարակեց՝ Հ. Ն. Ահիսեան
 275 յայգիք: — 277 անդք:

ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ
 ՎՍԵՄ. Տ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆԻ
 1852—1932

Տարույս Նոյեմբեր 6ին տօնեց ի Պարիս վսեմ՝ Տ. Գաբրիէլ Նորատունկեան իւր
 ծննդեան 80ամեակը:
 Միջազգային-քաղաքական եւ կրթական ասպարէզ-
 ներու վրայ բարգաւաճեց Նորատունկեան բազմարդիւն եւ բեղմնաւոր գործունէութիւն
 մը, շատ կնճոտ ժամանակներու մէջ, ուր բերաւ երեւան կարող եւ ննարագէտ հանճար
 մը, որուն վրայ կրնայ իրաւամբ պարծիլ հայր եւ զարմանալ օտարը:
 Երախտագէտ զգածումներու արտայայտութեանց, որոնք յայտնուեցան մեծանուն
 Վաստակաւորին այս բարենշան տարեդարձին առթիւ ընդհանուր Ազգէն, կը խառնենք
 եւ մենք մեր հիացմունքը եւ շնորհաւորութիւնները, մաղթելով ակեզարդ Գործիչին
 Երկարութիւն ամաց եւ քաջաոողջութիւն:
 ԵՍՏՐԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ
 «ՀԱՆՐԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»